

EL - MUKÎT

El-Mukît, Allah zül-celâl'in esma-i ilâhîsinden bir ism-i şerifleridir.

Her yaratılmışın azığını veren demektir. Her canlının fitratına uygun gerekli azığını, ihtiyacını ve çeşit çeşit gıdasını verendir. Her mahlûk yaşamak için gıdaya muhtaçtır. İnsanların ve hayvanatın hayatının devamı için çok çeşitli gıdalara ihtiyaç vardır. Bu ihtiyaçların başında toprakta yetişen nebatat gelir. Bu nebatatın da yetişmesi için gıdaya ihtiyacı vardır. Şüphesiz o kara topraktan gıdasını alan nebat, cinsine göre mahsul verir, o mahsul ki diğer mahlûkata gıda olur. Allah her mahlûk için ne kadar yaşama müddeti tayin etmişse ona göre gıda maddesini de tayin ve takdir etmiştir. Hiçbir mahlûk kendisi için tahsis edilen gıdayı bitirmeden ölmez. Ve hiçbiri başkalarına tahsis edilen gıdadan bir zerre alamaz. Allah herkesin rızkının miktarını tayin etmiş ve yaratıp çeşitli sebeplerle ulaştırmıştır.

Kara toprakta envai çeşit gıda yaratan Allah (c.c) kimini tatlı, kimini acı, kimini ekşi ve yine hepsini farklı kokularda, farklı şekillerde yaratmıştır. Her birinin içerdiği vitamin, protein, mineral, kalori değerleri farklı olması da ayrı bir nimet-i ilâhîdir. Her çeşit nebatın aynı topraktan gıdalanmasına rağmen her birinin ayrı ayrı özelliklere sahip olduğunu görüyoruz ki, o kudreti sonsuz Rahman olan Yüce Allah her mahlûkun fitratına uygun olan, ihtiyaç duyduğu gıdayı yaratmıştır. Burada kesreti vahdeti temaşa ediyoruz ki, bunca çeşitli nebatat tek olan topraktan neşet etmektedir. Demek oluyor ki, cümle mahlûkat ve insanların rızkını takdir edip yaratan Yüce Allah, herkesin rızkının miktarını da takdir etmiştir. Şu var ki Allah (c.c) her şeyi sebeplere bağlamıştır, sebepleri yaratan da O'dur.

Hayvanata baktığımız zaman görüyoruz ki, onlar da rızkını elde etmek için var güçleri ile çalışıyorlar. Cismi en ufaklarından biri olan karıncayı insan ibretle seyretse pek çok ders alır zannederim, arı ise ayrı bir âlem, denizdeki balıktan gökte uçan kuşa kadar, ormanlardaki bunca çeşit hayvanlar ki, hepsinin rızkı tespit edilmiş, yaratılmıştır. Ve Allah, sürekli yaratma halindedir.

"O, yerde ne varsa hepsini sizin için yarattı." ¹

"Göklerde ve yerde bulunan herkes, O'ndan ister. O, her an yaratma halindedir." ²

Cümle varlık ve cümle canlılar ki nebatat, hayvanat, insanlar ve bilmediğimiz diğer varlıklar, hepsi kendilerine has lisan-ı halleriyle sürekli ihtiyaç içerisinde olup hayatta kaldıkları süre içinde rızıklarının peşine düşerler, kendilerine takdir edilen rızıklarını elde etmeye çalışırlar. Allah teâlâ da her canlının rızkını takdir ettiği ölçüde yaratır ve Kur'an'ın ifadesiyle sürekli yaratma halindedir. Cenab-ı Hak her canlının ne istediğini, neye ihtiyacı olduğunu bilir. Fitratına uygun olanı dilediği, takdir ettiği kadar yaratır. Hiçbir mahlûk kismetine ayrılan rızkı bitmeden ölmez, rızkı tamam olunca da ölüm gelir, götürür. Bu durum nebatatta da, hayvanatta da insanlarda da aynıdır.

Bu hususta insan cüz'î iradesini kullanır, sebeplere yapışır, yollara düşer. Allah da o kulu için tayin, takdir ettiği kadar rızkını yaratır. Hikmete binaen herkesin rızkı aynı miktar değildir. Kimileri vardır, çok çalışır fakat rızkı az takdir edilmiştir, fazla kazanamaz. Aynı şartlardaki başka kişiler daha fazla rızka nail olurlar. Bazıları da vardır, haram - helâl demeyip başkalarının rızkından da kendilerine pay alırlar, fakat bu kendisine ait olmayan, haram rızık ona asla yararlı olmayıp muhakkak ki herhangi bir sebeple elinden çıkar. Ya dünyada kaybeder veya ukbada kendisi için azaba vesile olur.

Buraya kadar anlatılmak istenen mevzuun zahir yönüdür. Bu meselenin bir de manevi yönü vardır ki, çok ciddiyet kesbeden bir konudur.

Bilhassa insanoğlu maddi rızka mani olduğu kadar da manevi rızka muhtaçtır hatta bu yönlü ihtiyacı daha fazladır denebilir. Evet, insanın cisminin yanında bir de ruhu vardır ki, onun da kendine has gıdaya ihtiyacı vardır. Bu manevi gıdayı da yaratan, ihsan eden yine Rabb'ul âlemin'dir. Menba Kur'an'dır ve Resulullah'ın sünnet-i seniyyeleridir. Kul bu membalara müracaat edip şahsına ayrılan gıdasını biiznillah alabilir.

Maddede olsun, manada olsun, kul gereken sebeplere yapışacak, çalışıp uğraşacak, Allah (c.c) onu için takdir ettiği gıdaya vasıl edecektir. Sebeplere tevessül

¹ Bakara:29

² Rahman:29

kendine ayrılan rızka vusul sebebidir. Bu, Mevlâ'nın koyduğu bir kanundur. Düşünelim, ebedi âleme ait ebedi rızkın takdiri dahi şu kısacık ömrün içine sığdırılmıştır. Yapılan hayır veya şer işlenen amel, söz hatta niyetler ki cümlesi ahiret âlemine ait taamlara ulaşma sebepleridir. Başlarda da belirtildiği üzere maddi manevi, dünyevi uhrevi rızkı yaratan Allah'tır şüphesiz. Ne var ki her konuda olduğu gibi bu konuda da rızkın zuhuru ve her ferde ayrılan rızka ulaşılabilmesi için Yüce Allah sebepler vaz etmiş, bazı şartlar takdir etmiştir. İmanın şartlarından olan 'hayrihi ve şerrihi minallahi teâlâ' ki bu konuyu içine alır. Rızık ta hem hayır, hem şer yoluyla elde edilebilir. İnsan helal taamlarla da beslenir, haram taamlarla da beslenir. Rızkın keyfiyeti sadece insana aittir çünkü diğer mahlûkatin imtihanı mevzu bahis olmadığından onlar için tercih de söz konusu değildir.

Mevlâ her yarattığı mahlûkatin fitratına en uygun gıdayı takdir etmiştir, o mahlûk kendisine takdir edilenden başkasına ihtiyaç duymadığı gibi arzu da duymaz. Mevlâ o mahlûkatin rızkını, taamını çeşitli sebeplerle onlara ulaştırır, onlar da kendilerine has bir keyfiyetle rızıklarına ulaşma yollarına koyulurlar, sebeplere yapışırlar da Mevlâ'nın takdir ettiği rızkı bulup yerler. Örneğin bir üzüm çubuğunun da taama ihtiyacı var. Üzüm verebilmesi için, büyüüp gelişebilmesi için, o topraktan alacağı pek çok gıdayla beraber aynı zamanda suya, havaya, güneşe de ihtiyacı var ki bunlar vasıtası ile gıdasını alan çubuktan adeta şerbet dolu üzümler meydana gelsin. Yanı başındaki limon ağacı da aynı gıdalarla beslendiği halde kendi cinsine has ekşiliğiyle zuhur ediyor. Bunun yanı sıra yeryüzündeki diğer bitki türlerine de baktığımızda çeşitliliği görüp duyulanıyoruz, bunca sırlı icraatler karşısında hayretler içerisinde kalıp 'Sübhanallah, Allahü Ekber' diyoruz.

Hayvanat âlemi ise apayrı, akıllara durgunluk verecek şekilde ki her cins hayvanın kendine has beslenme yeteneği ve hissi var. Onca mahlûkatin rızkını yaratan Yüce Allah, her birine de o yaratıp takdir ettiği rızıklarını arama bulma yeteneği ve talebi, arzusu vermiş ki, görüldüğü gibi her bir mahlûk rızkını aramak için yollara düşüyor. Karıncadan file, denizdeki balıktan kuşa kadar her varlık, kendine ayrılan rızkın peşindedir.

Nebatat ve hayvanata kısacık bir bakıştan sonra insanın bu durumdaki sorumluluklarına dönelim. Her şeyi insan için, insanı da kendine kulluk etmesi için yarattığını bildiren Yüce Allah, bu konuda da kullarını imtihan ediyor. Rızkı yaratıyor, o rızka ulaşma yollarını, sebeplerini takdir ediyor. Kul ya haram ya da helal yoldan rızka ulaşır veya haramla ya da helalle beslenmeyi tercih eder. Mesela bir işçi verilen işin hakkını vererek gerektiği gibi çalıştı ise, o aldığı ücret yani rızkı helaldir. Eğer hilekârlık yaptı ise, işin hakkını vermedi ise, aldığı ücret haramdır. Memur, amir, işçi veya işveren yani herkes rızık kazanma yollarında, sebepler dairesinde rızka ulaşır biiznillah. Fakat kulun karakteri, imanı dolayısıyla amelinin keyfiyetine göre rızkı mahiyet kazanır. Temiz yoldan kazanmak için çalışmışsa, en hayırlı ve temiz rızkı Mevlâ kendisine ihsan eder. Böylece hem dünyası hem de ukbası için hayırlı bir rızka kavuşmuş olur. Bunun aksi de olur, imansız veya imanı zayıf, cahil, gafil biri de rızkına ulaşmak için çalışır, fakat ya haramla helali karıştırır veya doğrudan haram kazanmayı tercih edip haram yollara tevessül eder, Allah ona o yoldan verir.

Yenilip içilmesi helal olan taamların yanı sıra, bir de yenilip içilmesi haram olan taamlar vardır. Allah kullarını imtihan etmeyi murad ettiğinden dolayı helal olanı da haram olanı da halk etmiştir. Örneğin, üzüm ve şıra helal olmakla beraber aynı üzümde meydana gelen şarap haramdır. Üzümü yaratan Mevlâ, kulunun arzusu ve başvurduğu sebeplere binaen içkiyi yaratıyor ki, kulları içinde itaatli, itaatsiz, sağlam, çürük ayrılın diye. Bütün helal ve haram rızıkları bu örneklerle kıyaslayabiliriz.

Bir de ahirete bakan yönüyle mütalaa etmek için Kur'an'a kulak verelim:

"Nice canlı var ki, rızkını (yanında) taşımıyor. Onlara da size de rızık veren Allah'tır. O, her şeyi iştir ve bilir."³

"Allah rızkı kullarından dilediğine bol bol verir, dilediğine de kısar. Şüphesiz Allah her şeyi hakkıyla bilendir."⁴

"De ki: Rabbim, kullarından dilediğine bol rızık verir ve (dilediğinden de) kısar. Siz hayra ne harcarsanız, Allah onun yerine başkasını verir. O, rızık verenlerin en hayırlısıdır."⁵

³ Ankebut:60

⁴ Ankebut:62

"Allah kullarına rızıkı bol bol verseydi, yeryüzünde azarlardı. Fakat O, (rızkı) dilediği ölçüde indirir. Çünkü O, kullarının haberini alandır, onları görendir." ⁶

"Allah size verdiği rızıkı keserse, size rızık verebilecek olan kimdir? Hayır, onlar azgınlık ve nefrette direnip durmaktadırlar." ⁷

"Semada da rızıkınız ve size vadedilen başka şeyler vardır." ⁸

Vakıa Suresi de insanları ana hatlarıyla 3 sınıf olarak değerlendirerek öncüler, sağcılar ve solcular şeklinde isimlendirir. Ve bu 3 sınıfın akıbetinden, karşılaşacakları keyfiyetten haber verir, aynı zamanda bu üç zümrenin karşılaşacakları ve haklarında takdir edilen rızıklardan haber verir.

"Naim cennetlerinde." ⁹

"(Onlara) beğendikleri meyveler," ¹⁰

"Canlarının çektiği kuş etleri," ¹¹

"Yaptıklarına karşılık olarak (verilir)." ¹²

"Sağdakiler, ne mutlu o sağdakilere!" ¹³

"Düzgün kiraz ağacı," ¹⁴

"Meyveleri salkım salkım dizili muz ağaçları," ¹⁵

"Uzamış gölgeler" ¹⁶

"Çağlayarak akan sular," ¹⁷

"Sayısız meyveler içindedirler;" ¹⁸

"Tükenmeyen ve yasaklanmayan." ¹⁹

"Soldakiler; ne yazık o soldakilere!" ²⁰

"İçlerine işleyen bir ateş ve kaynar su içinde," ²¹

"Kapkara dumandan bir gölge altındadırlar;" ²²

"Serin ve hoş olmayan." ²³

"Çünkü onlar bundan önce varlık içinde sefahate dalmışlardı." ²⁴

"Büyük günahı işlemekte direnir dururlardı." ²⁵

"Elbette bir ağaçtan, zakkum ağacından yiyeceksiniz." ²⁶

"Karınlarınızı ondan dolduracaksınız." ²⁷

"Üstüne de kaynar sudan içeceksiniz." ²⁸

"Susamış develerin suya saldırışı gibi içeceksiniz." ²⁹

"İşte ceza gününde onlara sunulacak ziyafet budur!" ³⁰

"(Azgınlık) orada çağlar boyu kalacaklar," ³¹

⁵ Sebe:39

⁶ Şura:27

⁷ Mülk:21

⁸ Zariyat:22

⁹ Vakıa:12

¹⁰ Vakıa:20

¹¹ Vakıa:21

¹² Vakıa:24

¹³ Vakıa:27

¹⁴ Vakıa:28

¹⁵ Vakıa:29

¹⁶ Vakıa:30

¹⁷ Vakıa:31

¹⁸ Vakıa:32

¹⁹ Vakıa:33

²⁰ Vakıa:41

²¹ Vakıa:42

²² Vakıa:43

²³ Vakıa:44

²⁴ Vakıa:45

²⁵ Vakıa:46

²⁶ Vakıa:52

²⁷ Vakıa:53

²⁸ Vakıa:54

²⁹ Vakıa:55

³⁰ Vakıa:56

³¹ Nebe:23

“Orada bir serinlik ya da (susuzluk gideren) bir içecek tatmazlar,”³²

“Kaynar su ve irin (tadarlar).”³³

“Ancak (dünyada yaptıklarına) uygun karşılık olarak.”³⁴

Mürselât Suresi ise “O gün, yalanlayanların vay haline” diyerek çeşitli azabları haber verir ki rızık konusuna da temas ederek o kâfirlere ne gibi azablar ve müminlere ne gibi taamlar verileceğini bildirir. Kur’an-ı Kerîm fasıkların da salihlerin de yaptıklarının karşılığının kendilerine takdim edileceğini bildirir.

Yukarıdaki ve daha pek çok ayet-i kerimden açıkça anlaşılın o ki, ukbaya ait hayır ve şer, her nevi nimet ve ceza, insanın dünyadaki durumuyla irtibatlı olup, yaptığı amelin karşılığıdır. Allah (c.c), kimseye zulmetmediğini fakat kulların kendilerine zulmettiğini buyurur.

Kula düşen sebeplere yapışmaktır, Allah (c.c) o kul için takdir ettiği rızıkını karşısına çıkaracaktır. Aslında sebepler rızık yaratmaz, rızık yaratan Allah’tır, fakat sebepler rızka ulaşmak için birer araçtırlar.

Öyleyse insana düşen aklını başına alıp Rabbının kendisi için takdir ettiği rızıkını en helal ve tayip yollardan elde edip o rızık vasıtasıyla aldığı enerjiyi ve takdir edilmiş ömür sermayesini en güzel şekilde Rabbın bildirdiği minval üzere, istikamette, Rabbına tam teslimiyet ve engin saygı ile kullanıp, kulluğunu ifa edip selamete asli vatanına gitme yollarına çalışmaktır. “Salih amellere karşılık bugün yiyin, için” denilecektir, Yüce Mevlâ salih kullarını maddi manevi rızıklarla serfiraz edecektir. Dileriz Mevlâ’mız salihlerden eylesin.

³² Nebe:24

³³ Nebe:25

³⁴ Nebe:26